

MAŁGORZATA MARASZEK – od 2007 roku pracuje jako nauczyciel przyrody i biologii w Szkole Podstawowej im. Romualda Traugutta w Żelechowie, od września 2020 roku pełni funkcję doradcy metodycznego ds. biologii w Mazowieckim Samorządowym Centrum Doskonalenia Nauczycieli, Wydział w Siedlcach. Praca z dziećmi przynosi jej wiele radości i zadowolenia, natomiast funkcja doradcy metodycznego niesamowicie wpływa na rozwój nie tylko zawodowy, ale także osobisty. Zarówno przekazywanie uczniom wiedzy jak i dzielenie się swoim warształem pracy z innymi nauczycielami idące w parze z satysfakcją, daje poczucie spełnienia zawodowego. Swoją pracę traktuje jako życiowe powołanie, a biologia jest pasją, którą zaraża uczniów.

OCENIANIE UKIERUNKOWANE NA ROZWÓJ, WSPIERAJĄCE, POMAGAJĄCE SIĘ UCZYĆ, DIAGNOZUJĄCE

MAŁGORZATA MARASZEK

Ocenianie jest nieodzownym elementem procesu edukacyjnego. Sprawdza stopień osiągnięcia celów edukacyjnych, czyli nabytych przez uczniów wiadomości i umiejętności. Dostarcza informacji o przebiegu procesu kształcenia, ukazując jednocześnie jakość pracy szkoły.

Głównym celem oceniania jest monitorowanie rozwoju uczniów i przekazywanie informacji zwrotnych dotyczących ich postępów edukacyjnych. Ocenianie oprócz roli diagnozującej postępy wychowanków powinno mieć także charakter wspierający i motywujący uczniów do nauki, gdyż jest to najskuteczniejsze narzędzie mobilizujące uczniów do pracy. Powinno wzmacniać rozwój uczniów, pobudzać ich kreatywność i innowacyjność. Zachęcać do pogłębiania tajników wiedzy i podejmowania nowych wyzwań oraz rozwijania uczniowskich zainteresowań i pasji. Ocenianie ma służyć efektywnej i efektywnej pracy uczniów.

Oceny powinny być jawne i jasne dla uczniów, a także dla ich rodziców. Bardzo istotne w ocenianiu jest zapoznanie zarówno uczniów, a także ich rodziców z przedmiotowymi zasadami oceniania z danego przedmiotu, a także wymaganiami edukacyjnymi uwzględniającymi indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne uczniów. Przedmiotowe zasady oceniania powinny ściśle korelować z wewnątrzszkolnymi zasadami oceniania i aktualnym rozporządzeniem MEN w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych, natomiast wymagania edukacyjne muszą być spójne z podstawą programową.

Na początku roku szkolnego bardzo szczegółowo, a zarazem jasno i konkretnie prezentuję uczniom przedmiotowe zasady oceniania oraz wymagania edukacyjne – zarówno z przyrody, jak i z biologii. Przedstawiam obszary, które będą

OCENIANIE UKIERUNKOWANE NA ROZWÓJ, WSPIERAJĄCE, POMAGAJĄCE SIĘ UCZYĆ, DIAGNOZUJĄCE

podlegaty ocenie, metody sprawdzania osiągnięć uczniów, a także kryteria oceniania. Kluczową rolę w ocenianiu odgrywają także precyzyjnie określone wymagania edukacyjne, dostosowane do indywidualnych potrzeb i możliwości uczniów. Uczniowie muszą być w pełni świadomi tego, czego konkretnie się od nich oczekuje i za co będą oceniani. Moi uczniowie wiedzą m.in. to, że odpowiedzi ustne oceniam nie tylko pod względem merytorycznym, ale także językowym – uwzględniając słownictwo, czyli stosowanie języka przedmiotowego, w tym odpowiednich pojęć przyrodniczych, a także strukturę wypowiedzi, czyli spójność, płynność i samodzielność. Przedmiotowe zasady oceniania z wymaganiami edukacyjnymi udostępniam uczniom i ich rodzicom przez dziennik elektroniczny. Jest to pomocne uczniom w nauce, natomiast rodzicom ułatwia pracę ze swoimi dziećmi w domu.

Przedmiotowe zasady oceniania mają na celu monitorować pracę uczniów, wspierać uczniów w samodzielnym planowaniu ich rozwoju, motywować ich do dalszej pracy, a także dostarczać uczniom, ich rodzicom i nauczycielom informacji zwrotnych dotyczących postępów, osiągnięć i uzdolnień uczniów, a także trudności w uczeniu się. Wymagania edukacyjne są sposobem na opanowanie przez uczniów wymagań zawartych w podstawie programowej, a także podstawą do ustalenia kryteriów oceniania. Wskazane jest, aby wymagania edukacyjne tworzyć do każdego działu, a najlepiej do każdej lekcji. Jest to zadanie pracochłonne, ale znacznie ułatwiające pracę, zarówno nauczycielowi, jak i uczniom. Uczniowie mają świadomość tego, czego konkretnie się od nich wymaga, mogą zaplanować swoją naukę, a nawet przewidzieć ocenę. Służy to lepszemu przygotowaniu się uczniów do zajęć. Na podstawie wymagań edukacyjnych także rodzice uczniów mogą skontrolować wiedzę i umiejętności swoich dzieci. Wymagania edukacyjne na poszczególne oceny są także formą stopniowania trudności, począwszy od oceny dopuszczającej do celującej. Dajemy uczniom szansę i możliwość wykazania się wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi poza podstawę programową, co wzmacnia ich rozwój, mobilizuje

i motywuje do poszerzania swojej wiedzy i nabywania nowych umiejętności. W związku z czytelnymi, jasno określonymi kryteriami oceniania i wymaganiami edukacyjnymi, a także konsekwentnym ich stosowaniem, nauczyciel nie będzie miał problemów z właściwą oceną postępów uczniów. Także dla uczniów i ich rodziców oceny będą zrozumiałe, dzięki czemu unikniemy zbędnych dyskusji czy roszczeń dotyczących ich słuszności i zasadności. Każdą ocenę uzyskaną przez ucznia należy uzasadnić, czy to w formie ustnej, czy pisemnej w postaci komentarza, ze wskazaniem tego, co uczeń robi dobrze, a nad czym i w jaki sposób powinien jeszcze popracować. Zapisy w przedmiotowych zasadach oceniania rzutują na naszą całoroczną pracę z uczniami, a rzetelnie przygotowane i przedstawione ułatwią nam pracę i pozwolą uniknąć błędów w ocenianiu.

Na prowadzonych przeze mnie zajęciach przyrody i biologii stosuję elementy oceniania kształtującego równocześnie z tradycyjnym ocenianiem (oceny sumujące). Ocenianie kształtujące w dużym stopniu pomaga w uczeniu się, skupia się na postępach i osiągnięciach uczniów, przez co zachęca ich do nauki. Na początku każdej lekcji jasno i konkretnie przedstawiam uczniom cel ogólny i cele szczegółowe zajęć z uwzględnieniem wiadomości i umiejętności, którymi uczniowie mają dysponować po zakończeniu danych zajęć. Krótko przedstawiam także wskaźniki realizacji celów, dzięki czemu uczniowie nie tylko są świadomi, czego nowego się nauczą na zajęciach, ale także mają obraz przebiegu zajęć. Ustaliam kryteria oceniania – czyli omawiam uczniom, na co będę zwracała szczególną uwagę podczas oceniania ich pracy i ściśle tego przestrzegam. W czasie zajęć zadaję uczniom pytania kluczowe, wymagające od nich twórczego myślenia, analizowania wyników, wyciągania wniosków. Stosuję różne aktywizujące metody i techniki kształcenia, które pobudzają i przyspieszają rozwój uczniów, m.in.: burzę mózgów, obserwację, metodę problemową; laboratoryjną; kosza i walizki. Dzięki metodom aktywizującym uczniowie chętniej pracują na zajęciach, są zaangażowani i kreatywni. Służy to lepszemu zrozumieniu i zapamiętaniu nowych treści,

MAŁGORZATA MARASZEK

przez co rezultaty ich pracy są bardziej widoczne i zadowalające.

Stale obserwuję pracę uczniów i oceniam ich postępy oraz na bieżąco przekazuję informację zwrotną istotną dla ich rozwoju. Jest to na ogół ustny przekaz, w którym zawsze zaczynam od dostrzeżenia i wymienienia mocnych stron ucznia, jego wkładu pracy i zaangażowania. Zawsze zaczynam od sukcesów i pochwał, gdyż wpływa to niezwykle motywująco na uczniów, a także powoduje wzrost wiary we własne możliwości. Wskazuję konkretnie to, za co doceniam ucznia, np.: za poprawne wykonanie doświadczenia polegającego na wykryciu skrobi w wybranych produktach spożywczych z użyciem płynu Lugola.

Stosuję przy tym na forum klasy różne komunikaty doceniające, co dodatkowo uskrzydla ucznia, np.: Możesz być z siebie dumna/y..., Twoją mocną stroną jest..., Bardzo ci gratuluję... itp. Ponadto, jeżeli w czasie zajęć dostrzegam jakiś błąd ze strony ucznia, to konkretnie go wskazuję, używając przy tym zrozumiałych dla ucznia sformułowań, np.: Zauważyłam, że..., Rzuciło mi się w oczy... itp. Następnie przekazuję uczniowi szczegółową instrukcję dotyczącą poprawy, stosując przy tym jasne i zwięzłe wskazówki. Upewniam się, czy uczeń wszystko zrozumiał, czy wie, na czym polegał błąd i w jaki sposób należy go poprawić.

Zachęcam uczniów do podejmowania kreatywnych i innowacyjnych wyzwań, wpływających korzystnie na ich rozwój, służących poszerzaniu i pogłębianiu wiedzy, rozwijaniu pasji i zainteresowań, a także kształceniu nowych umiejętności. Angażuję uczniów do aktywnego udziału w prowadzonych przeze mnie zajęciach kształtujących kreatywność, na których realizujemy innowację pedagogiczną z biologii: „Poznać i zrozumieć biologię”.

W fazie podsumowującej lekcji wraz z uczniami sprawdzam poziom osiągnięcia założonych na początku lekcji celów. Uczniowie dokonują oceny koleżeńskiej i samooceny, oceniają wkład pracy i zaangażowanie swoje i swoich kolegów, co także

uwzględniam podczas nagradzania uczniów ocenami. Ocena koleżeńska ma charakter kształtujący, wspiera uczniów w nauce, a także jest korzystna dla ich rozwoju. Zanim uczniowie przystąpią do oceny koleżeńskiej, zawsze wcześniej omawiam z nimi, jak prawidłowo powinna wyglądać praca, która podlega ocenie. Przez ocenę koleżeńską uczniowie utrwalają swoje wiadomości i umiejętności, stają się odpowiedzialni i świadomi procesu uczenia się. Ocena koleżeńska polega na udzieleniu koleżance/koledze informacji zwrotnej dotyczącej ich pracy. Do tego celu uczniowie najczęściej wykorzystują formatki w postaci tabelki, w których zestawione są wcześniej ustalone kryteria sukcesu. W postaci plusów i minusów uczniowie zaznaczają przy danym kryterium to, co było dobrze i to, co było źle, a także udzielają konkretnych wskazówek, jak poprawić to, co jest źle. Są to bardzo cenne informacje wpływające na rozwój odbiorcy i dalszą jego pracę.

Samoocena wymaga od uczniów głębokiej refleksji dotyczącej ich mocnych i słabych stron. Sprawna samoocena związana jest z jasno określonymi wcześniej kryteriami sukcesu. Istotą samooceny jest to, że uczniowie przejmują kontrolę nad swoją pracą, nauką. Uświadamiają sobie, jakie wiadomości i umiejętności opanowali dobrze i nad czym jeszcze muszą popracować. Na prowadzonych przeze mnie zajęciach uczniowie często dokonują samooceny, używając techniki światła – sygnalizacji świetlnej.

Każdy uczeń ma trzy karteczki: zieloną – oznaczającą, że uczeń wszystko zapamiętał i zrozumiał z lekcji, żółtą – oznaczającą, że nie wszystko jest dla ucznia zrozumiałe i jasne oraz czerwoną, która wskazuje na to, że uczeń nic nie rozumiał i nie zapamiętał z danych zajęć. Przy sprawdzaniu stopnia osiągnięcia celów zajęć, z uwzględnieniem kryteriów sukcesów, uczniowie na forum klasy przy danym kryterium podnoszą wybraną przez siebie karteczkę zgodnie z tym, jak oceniają swoje wiadomości i umiejętności nabyte w czasie danych zajęć. Bardzo często dokonują także oceny koleżeńskiej i samooceny przez wypełnienie

OCENIANIE UKIERUNKOWANE NA ROZWÓJ, WSPIERAJĄCE, POMAGAJĄCE SIĘ UCZYĆ, DIAGNOZUJĄCE

ankiety ewaluacyjnej dotyczącej konkretnych zajęć. W ankiecie odnoszą się do kryteriów sukcesu, a także mają możliwość oceny swojego udziału w lekcji i oceny zajęć w skali 1 do 5. Mogą jednocześnie wyrazić swoje zdanie odnośnie do tego, co im się najbardziej w czasie zajęć podobało, a co chcieliby zmienić. Dokonując oceny koleżeńskiej uczniowie uczą się od siebie nawzajem, natomiast samoocena pozwala im na wzmocnienie poczucia własnej wartości. Uczniowie czują się ważni, mogą wyrazić własne zdanie, opinię, sugestię. Zarówno ocena koleżeńska, jak i samoocena to wartościowa informacja zwrotna dla nauczyciela, pokazująca, w jakim stopniu zostały osiągnięte cele zajęć, co należy jeszcze powtórzyć i utrwalić z uczniami, jakie metody były skuteczne. Taka informacja wyznacza prawidłowy kierunek modyfikacji warsztatu pracy nauczyciela.

Po każdej lekcji zadaję uczniom pracę domową dostosowaną do ich możliwości, wynikającą z przebiegu zajęć i mającą wartość utrwalającą. Precyzyjnie wyjaśniam i omawiam pracę domową, a także upewniam się, czy uczniowie rozumieją polecenia. Jest to bardzo istotne, ponieważ jeśli uczeń zrozumiał polecenie, to nie będzie miał problemu z wykonaniem zadania, natomiast ja jako nauczyciel nie mam później wątpliwości co do oceny. Często zadaję pracę dodatkową wykraczającą poza podstawę programową i zachęcam do jej wykonania motywując uczniów do pracy oceną celującą. Zadania dodatkowe są zawsze zadaniami twórczymi, pobudzającymi aktywność uczniów, ich wyobraźnię. Uczniowie bardzo chętnie wykonują zadania dodatkowe, rozwijają przy tym swoje pasje i zainteresowania. Sięgając do dodatkowych źródeł informacji, poszerzają swoją wiedzę, co przekłada się na ich wyniki w nauce, a także ich rozwój. Pracując zgodnie z założeniem chińskiego filozofa Konfucjusza: Powiedz mi, a zapomnę, pokaż mi, a zapamiętam, pozwól mi zrobić, a zrozumieć, uczniowie zdecydowanie lepiej rozumieją, zapamiętują i utrwalać nowe wiadomości. Jednym z zadań dodatkowych, które mieli wykonać uczniowie klasy siódmej szkoły podstawowej, było wykonanie modelu serca, z uwzględnieniem najważniejszych,

wskazanych przeze mnie elementów, a także z ich opisem. Nie było to zadanie łatwe, a jednak niektórzy uczniowie mu sprostali, samodzielnie wykonali modele z wykorzystaniem modeliny i masy solnej, natomiast moja rola polegała na wspieraniu moich wychowanków w tym przedsięwzięciu. Udzielałam rad i wskazówek, a także stale zapewniałam, iż wierzę w ich możliwości. To naprawdę pomaga i działa na uczniów niezwykle wspierająco i motywująco. Rezultaty ich pracy były zdumiewające i zachęcające do podejmowania nowych wyzwań.

Zarówno pozyskiwanie przez uczniów nowych wiadomości i umiejętności, jak i ich demonstrowanie powinny odbywać się w sprzyjającej dla nich atmosferze. Zadaniem nauczyciela jest spojrzenie na ucznia z perspektywy jego potrzeb, mając zawsze na uwadze słowa Krystyny Baryś: Uczeń przychodzi do szkoły z dwoma plecakami. W jednym ma książki i zeszyty, w drugim cały swój świat: samotność, rozwód rodziców, marzenie o sukcesie sportowym albo chorobę dziadka. Nauczyciel powinien zawsze o tych dwóch bagażach pamiętać. Stąd ocenianiu powinna towarzyszyć życzliwość i zrozumienie.

Nauczyciel powinien zawsze pamiętać o tym, że ocena powinna być wszechstronna. Podczas oceniania powinien dostrzegać i doceniać nawet najmniejsze osiągnięcia, wkład pracy i zaangażowanie uczniów, ponieważ oceny są istotne dla uczniów, wpływają na ich samopoczucie, motywację i nastawienie do nauki. Skutecznie oraz wspierająco działają także na uczniów pochwały, dobre słowo, wzmocnienia pozytywne.

Proces oceniania jest bardzo ważny, odpowiedzialny i wymagający zarówno od nauczyciela, jak i od uczniów, ale jestem przekonana, że właściwe zaplanowane i konsekwentnie realizowane zasady oceniania, podlegające systematycznej ewaluacji i doskonaleniu, ułatwią to zadanie i sprawią, że ocenianie będzie zadowalające i przyjemne, a zarazem wspierające i motywujące do pracy. ●